

М.М. Петренко, к.е.н., доцент,

<https://orcid.org/0000-0003-0673-2221>

Львівський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові
України, м. Львів

ВПЛИВ ТРАНСФОРМАЦІЙ ІНСТИТУТУ ЦІНОУТВОРЕННЯ НА РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

Анотація

В проведеному дослідженні здійснено періодизацію трансформаційних процесів в структурі інституту ціноутворення аграрного сектора України, встановлено основні чинники, що характеризують внутрішньо інституційні зв'язки, представлено схему формування витратно-цінових перетворень у структурі інституту ціноутворення, які включають ціни виробників сільськогосподарської сировини, оптово-відпускні та роздрібні ціни на продовольство, здійснено оцінку результативності трансформацій інституту ціноутворення аграрного сектора України під впливом процесів глобалізації, розкрито можливості зменшення тіньової складової у функціонуванні вітчизняного інституту ціноутворення, досліджено процес формування, проблемні точки та результативність інституційного забезпечення державного цінового регулювання аграрного сектора України.

Ключові слова: аграрний сектор, інститут ціноутворення, інституційне забезпечення, аграрний фонд, державне цінове регулювання, волатильність цін.

Mykola Petrenko, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,

<https://orcid.org/0000-0003-0673-2221>

Lviv Regional Institute for Public Administration
of the National Academy for Public Administration
under the President of Ukraine, Lviv

INFLUENCE OF TRANSFORMATION INSTITUTE OF PRICING ON THE DEVELOPMENT OF THE AGRARIAN SECTOR OF UKRAINE

Summary

The author offered to identify three stages of transformational changes in the domestic institute of pricing of the agrarian sector. In turn, they have become one of the factors shaping

the structure of the domestic agrarian sector, and prior directions of its development. The first stage is the period of administrative planning, when purchase prices were determined by the state and communicated to agricultural producers. Through the Institute of Pricing, the profitability and stimulation of the development of the agrarian sector of the country were directly ensured. The next stage is due to the transition to market economic relations between the subjects of the agrarian market and the functioning of market prices.

There were some attempts to establish a system of state price support. The last stage is characterized by increased influence of international economic relations, synchronization with global processes of price volatility, development of agrarian sectors with high level of price competitiveness. The author proposed methodological approach to evaluate the efficiency of transformations of the agrarian sector pricing institute on the basis of volatility indicator. It revealed the process of the convergence of pricing processes for export-oriented agricultural products.

There was propositions to ensure that the mechanism of the maximum possible leveling of the volatility of the world market of socially significant types of food. The evaluation of the effectiveness of the institutional support of the state price regulation of the agrarian sector of Ukraine were done. It has indicated the low level of achievement of the goals declared by the state in this direction. The state operator failed to stabilize the market. The main reasons were the lack of sufficient financing and significant influence of the world market. The author assured that the solution to the problem of food security should be implemented precisely because of the affordability of food products to low-income consumers through the effective functioning of the Institute of Food Support for the Poor in all regions of the country.

Keywords: agrarian sector, institute of pricing, institutional support, agrarian fund, state price regulation, price volatility.

Постановка проблеми. Протягом останніх трьох десятиліть в Україні досить гострим питанням залишається оцінка результативності функціонування правових та суспільних державних інститутів, оскільки їх вплив на розвиток аграрного ринку може проявлятися у довгостроковій перспективі. Слід відмітити, що частково така оцінка здійснюється при складанні рейтингу глобальної конкурентоспроможності, в межах якого визначається ступінь розбудови таких інститутів за якою у 2018 р. Україна зайняла 110 місце із 140 країн світу. Вважаємо, що однією із ключових складових інституційного середовища функціонування аграрного сектору України являється інститут ціноутворення. Протягом останніх трьох десятиліть в Україні відбуваються численні інституційні спроби налагодження ефективних міжгалузевих економічних відносин між учасниками ринку аграрної продукції для створення конкурентної ринкової економіки та стимулювання інноваційного розвитку суспільства. Виходячи з цього виникає потреба оцінки результативності функціонування інституту ціноутворення аграрного сектору України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження процесів ціноутворення на ринку аграрної продукції в Україні та інституційних змін, які їх супроводжували беруть свій початок із праць академіка І. І. Лукінова [1]. В подальшому зазначена проблематика лягла в основу наукового пошуку цілої плеяди вчених аграрників наукової школи академіка О. М. Шпичака [2], зокрема О. М. Варченко [3], І. В. Кобута [4] та інші [5-6]. Також проблеми функціонування механізму ціноутворення, державного цінового регулювання, впливу інфляційних та девальваційних процесів на розвиток аграрного сектору досліджувалися у працях вітчизняних та зарубіжних науковців В. М. Онегіної [7], Б. Й. Пасхавера [8], П. Т. Саблука [9] та інших. Незважаючи на те, що питання інституційного забезпечення ціноутворення на аграрному ринку досить широко висвітлене науковим товариством, на нашу думку, існує потреба подальших його досліджень в сучасних умовах глобалізаційних змін.

Постановка завдання. Мета статті – розглянути трансформації інституту ціноутворення, які відбулися в Україні та встановити їх вплив на розвиток аграрного сектора, визначити періодизацію та ключові ознаки трансформаційних процесів, дослідити результативність державного цінового регулювання аграрного сектора України. Це дасть можливість окреслити ефективні способи досягнення стратегічних цілей та тактичних завдань розвитку аграрного сектора України, дозволить створити умови багатосторонньої взаємодії усіх складових інституційного забезпечення аграрного сектора України .

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження свідчать, що відбулися трансформації інституту ціноутворення як в цілому в економіці країни, так і в аграрному секторі зокрема. Основними чинниками впливу, які визначають характер взаємозв'язків в межах інституту ціноутворення аграрного ринку: рівень купівельної спроможності населення, дієвість важелів державного регулювання, кон'юнктура ринків енергетичних ресурсів та продовольства, обсяги внутрішнього споживання населенням, міжгалузевий попит на аграрну продукцію, рівень та динаміка цін на матеріально-технічні ресурси, що використовуються в процесі аграрного виробництва, інфляційно-девальваційні процеси в економіці країни.

Нами було виділено наступні етапи функціонування інституту ціноутворення. Перший з них, це період адміністративного планування, коли закупівельні ціни визначалися державою і доводилися до

сільськогосподарських товаровиробників. В цей період через інститут ціноутворення директивно забезпечувалася прибутковість та стимулювання розвитку аграрного сектору країни. Наступний етап зумовлений переходом до ринкових економічних відносин між суб'єктами аграрного ринку та функціонування ринкових цін. Для нього притаманні були спроби налагодити систему державної цінової підтримки.

Для сучасного етапу характерний вплив кон'юнктури світового ринку. Існуючі детальні взаємозв'язки між складовими інституту ціноутворення аграрного ринку представлені на рисунку 1. Таким чином на сьогодні функціонування інституту ціноутворення аграрного ринку відбувається в переважній більшості на ринкових засадах. В ланцюгу витратно-цінових перетворень ринкові ціни на матеріальні затрати та вартість послуг лягають в основу формування собівартості.

Найбільшу частку займають імпортозалежні витрати, такі як витрати на закупівлю мінеральних добрив, пально-мастильних матеріалів. У структурі собівартості продукції тваринництва ці витрати включаються також опосередковано через витрати на корми. В свою чергу ціни на сільськогосподарську сировину трансформуються у витрати переробних підприємств на основі яких відбувається визначення ціни пропозиції, або ціни виробника. Оскільки механізм визначення ринкової ціни передбачає збалансування цін виробників і цін, які споживачі згодні заплатити за продукцію на ринку, оптово-відпускні ціни переробних підприємств з урахуванням націнок оптової та роздрібною торгівлі лягають в основу формування роздрібних цін на продукти харчування.

Якщо у ціновому продовольчому ланцюгу ціни закупівлі сировинних ресурсів сягають критичної межі та при інших рівних умовах не забезпечуються дохідність певного сегменту ланцюгу, то знижується конкурентоспроможність такого ланцюга. Постійна збитковість окремих сегментів, як наприклад виробництво м'яса ВРХ свідчить про неефективність багатоаспектного функціонування інституту ціноутворення.

Починаючи із 2004-2006 рр. відбувся розподіл на експортоорієнтовані та неекспортоорієнтовані види аграрної продукції, ці процеси досить детально висвітлені в сучасних наукових дослідженнях [2]. Проте дослідження свідчать, що існує цінова залежність не лише на ринках сільськогосподарської продукції, обсяги експорту якої складають більше

третини валових зборів. Аналогічна залежність має місце і на ринках молока і молочної продукції, цукру та інших.

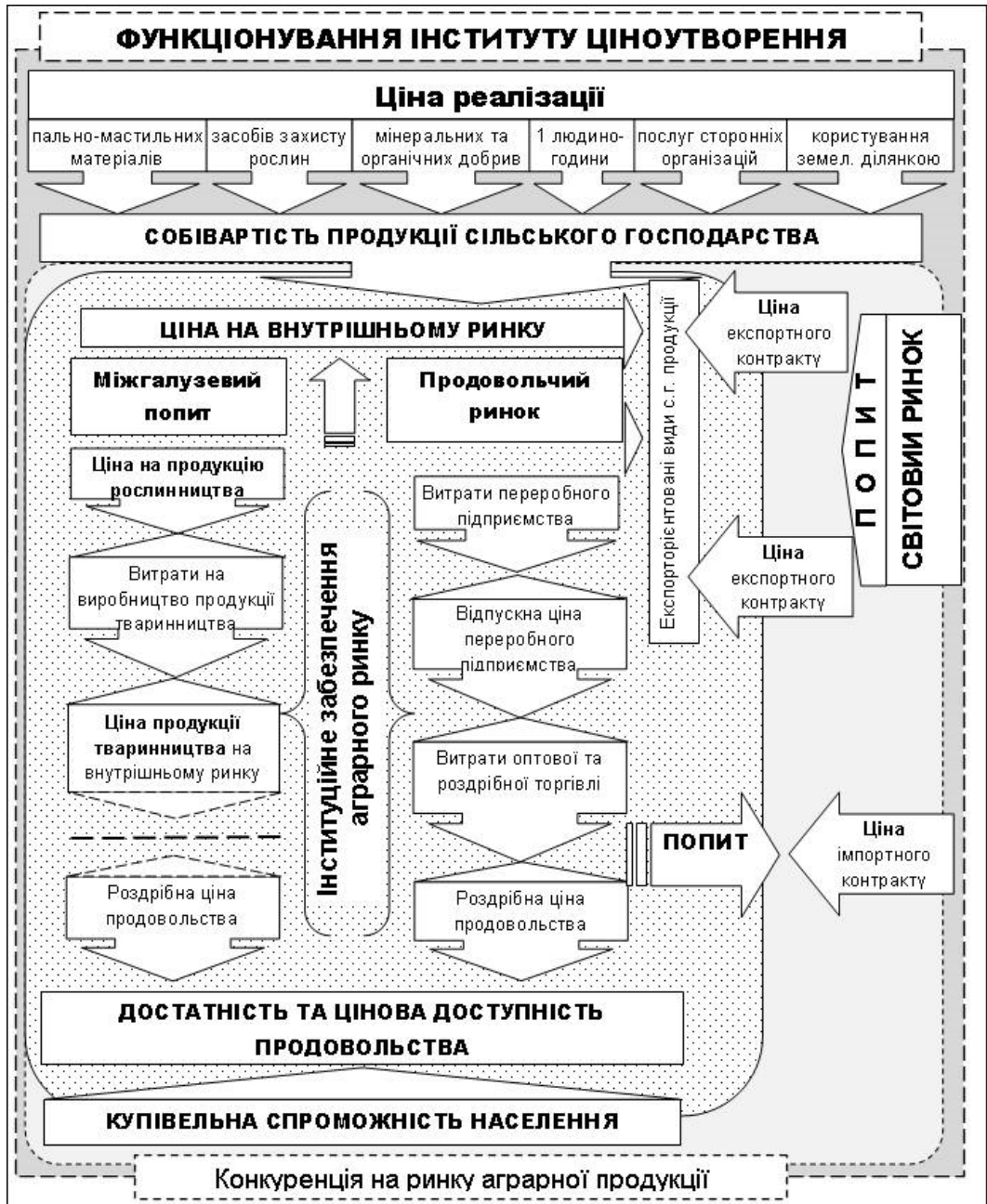

Рис. 1. Схема формування взаємозв'язків у структурі інституту ціноутворення аграрного ринку

Джерело: розробка автора

Для аналізу основних складових функціонування інституту ціноутворення аграрного сектору України, які зазнають впливу світового ринку, нами було застосовано періодизацію виходячи із циклів волатильності цін світового ринку на аграрну продукцію нами було оцінено через індикатор цінової волатильності. Значення показника внутрішнього і світового ринку свідчать про конвергентність процесів ціноутворення на експортоорієнтовану продукцію у період з 2011 року.

Тривалість останнього висхідного та нисхідного періодів циклу волатильності складає сім років. Цей часовий лаг нами було взято за основу при визначенні результативності трансформацій інституту ціноутворення в результаті міжнародної інтеграції аграрного сектору (табл.1).

Вплив факторів, які зумовили відмінності у формуванні цін на аграрну продукцію нами було оцінено через індикатор цінової волатильності. Значення показника внутрішнього і світового ринку свідчать про конвергентність процесів ціноутворення на експортоорієнтовану продукцію у період з 2011 року.

Таблиця 1

Результативність трансформацій інституту ціноутворення аграрного сектору України під впливом процесів глобалізації

Види продукції, роки	Внутрішній ринок		Світовий ринок		Україна с.г. підприємства	
	Цінове зростання в межах циклу волатильності, разів**	Індикатор волатильності (STDev), % *	Цінове зростання в межах циклу волатильності, разів	Індикатор волатильності (STDev), %	Підвищення рівня собівартості в межах циклу волатильності, разів	Рівень рентабельності, %
пшениця						
2011	2,7	22,2	2,0	26,3	3,0	17,6
2018	3,4	14,4	0,7	13,2	3,4	20,2
кукурудза						
2011	3,1	37,2	2,6	19,6	2,6	38,6
2018	2,9	7,6	0,6	7,8	2,9	42,2
овочі						
2011	1,7	24,1	1,1	0,75	2,3	9,9
2018	2,1	19,8	1,4	0,78	2,6	10,3
м'ясо ВРХ						
2011	2,8	194,3	1,5	160,3	2,5	-24,8
2018	2,5	18,5	1,0	180,5	2,8	-17,7

* порівняння цін протягом періодів: 2004-2011 рр. та 2018-2011 рр.

** визначено на основі цінового динамічного ряду у еквіваленті долара США

Джерело: розробка автора

Поряд із цим протягом 2011-2018 рр. спостерігається вища синхронність у ціновому зростанні та підвищенні рівня собівартості досліджуваної продукції, що свідчить значний взаємозв'язок між ланками витратно-цінових перетворень та вищий вплив виробничих факторів на функціонування інституту ціноутворення.

Дослідження свідчать, результативність інституційного забезпечення розвитку аграрного ринку залежить від прозорості функціонування його інституту ціноутворення. За оцінками експертів частка нелегального ринку аграрної продукції сягає 40% від загального торгового обороту [10]. Встановлено, що в економічних взаємовідносинах між сільськогосподарськими товаровиробниками та трейдерами існує дворівнева шкала цін пропозиції безготівкового і готівкового розрахунку. Остання, як правило, є індикатором цінової кон'юнктури тіньового ринку.

Одним із способів забезпечення легальності торгівельних операцій на аграрному ринку є розвиток механізму біржової торгівлі. Частка біржових торгових угод на аграрному ринку складає менше 1%, при тому, що кількість самих бірж складає понад 500 бірж, зокрема аграрних – понад 20 бірж. Як зазначають експерти, в Україні на сьогодні має місце низький рівень інституційного забезпечення функціонування бірж, практично відсутній інститут страхування ризиків біржових операцій, неієвий механізм гарантій виконання зобов'язань учасників укладених угод на біржовому ринку та інше [6].

Важливою складовою трансформаційних процесів у функціонуванні інституту ціноутворення являються регуляторні державні важелі. Нами розглянуто інституційне забезпечення державного цінового регулювання аграрного сектора України та комплексна оцінка його результативності (табл. 2).

Таблиця 2

Формування та результативність інституційного забезпечення державного цінового регулювання аграрного сектора України протягом 2010-2018 рр.

Найменування законодавчого і нормативного акту	Реквізити документа	Об'єкт та механізм регулювання, результативність
1	2	3
Про державну підтримку сільського господарства	Закон України №1877-IV від 24 червня 2004 р.	Фінансові і товарні інтервенції, формування державного інтервенційного фонду для забезпечення продовольчої безпеки у розмірі не меншому ніж 20% від річного
Про Аграрний фонд	Постанова КМУ	

Продовження табл. 2

1	2	3
	№543 від 6 липня 2005 р.	внутрішнього споживання, форвардні закупівлі об'єктів державного цінового регулювання (ОДЦР)
Про запровадження державних форвардних закупівель зерна	Постанова КМУ №736 від 16 травня 2007 р.	Укладення контракту із сільськогосподарськими товаровиробниками. Обсяги закупівель та мінімальної партії оприлюднюється через ЗМІ
Методика визначення мінімальної та максимальної інтервенційної ціни об'єкта державного цінового регулювання	Постанова КМУ №159 від 11 лютого 2010 р.	Визначення критеріїв регулювання з урахуванням середньогалузевих нормативних витрат виробництва, мінімального рівня рентабельності та кон'юнктури внутрішнього та зовнішнього ринку
Результативність: неспроможність ДСБУ «АФ» здійснювати фінансові та товарні інтервенції через відсутність достатнього бюджетного фінансування. Низький рівень виконання функції щодо формування державного продовольчого резерву		
Про створення Аграрної біржі	Постанова №1285 від 26 грудня 2005 р.	Формування ринкової ціни на сільськогосподарську продукцію, організація біржових торгів з придбання та продажу ОДЦР для потреб державного продовольчого резерву
Результативність: біржові котирування на аграрну продукцію не є ціновим орієнтиром, нерозвинені біржові інститути хеджування та клірингу, обсяги реалізації через АБ є мізерними.		
Про утворення публічного акціонерного товариства «Аграрний фонд»	Постанова №364 від 22 квітня 2013 р.	Здійснює форвардні закупівлі зернових. Визначення ціни продукції: розмір авансованого платежу сільськогосподарським товаровиробникам не більше 65% від загальної вартості поставки за договором. Остаточні розрахунки за цінами Товарної біржі на день поставки на аналогічний товар на умовах EXW.
Результативність: недостатній обсяг формування державного продовольчого резерву (70-80% від декларованого рівня (1 млн тонн зерна та 300 тис тонн цукру) в результаті відсутності власних виробничих потужностей щодо зберігання, переробки та транспортування ОДЦР, несвочасного затвердження фінансових та стратегічних планів розвитку державного підприємства. Недостатня закупівля мінеральних добрив для поставки сільськогосподарським товаровиробникам (10% від задекларованого рівня (600 тис тонн))		
Про внесення змін у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 25 грудня 1996 р. № 1548	Постанова КМУ №394 від 07 червня 2017 р.	Скасовані механізми державного регулювання цін на продовольчі товари та послуги на ринках: встановлення торговельних надбавок до оптової ціни виробника, декларування зміни оптово-відпускних цін, встановлення граничних рівнів рентабельності.
Результативність: Пілотний проект проведений у 2016-2017 рр. свідчить про неефективність державного цінового регулювання продовольчих товарів, проте вважаємо, що необхідні механізми забезпечення цінової доступності продуктів харчування до споживача.		

Дослідження свідчать, що його структура побудована для виконання двох різновекторних задач. По перше, забезпечення стабілізації ринків аграрної продукції за допомогою фінансових і товарних інтервенцій, по друге, забезпечення продовольчої безпеки держави шляхом формування державного інтервенційного фонду.

Результативність діяльності Аграрного фонду в сфері цінової стабілізації була низькою, про що свідчить динаміка ринкових цін в результаті змін кон'юнктури внутрішнього та світового ринку (табл. 3).

Таблиця 3

**Питання діяльності Аграрного фонду
на організованому аграрному ринку 2015-2018 рр.**

Період дії нормативно правового акту	Реквізити документа	Об'єкт регулювання*	Цінові значення обмежувальних рівнів, нижня та верхня межа, грн. за 1 т з ПДВ	Відхилення ринкових цін за верхню і нижню межі коридору цінового регулювання, %
2014/2015 маркетинговий період	Наказ №242 від 24.06.2014 р.	Пшениця м'яка 3 класу **	2400-2863	24-37
		Цукор-пісок (буряковий)	10015-11000	34
2015/2016 маркетинговий період	Наказ №292 від 29.07.2015 р.	Пшениця м'яка 3 класу	3349-4504	20-33
		Цукор-пісок (буряковий)	10015-11028	5-28
2016/2017 маркетинговий період	Наказ №305 від 14.09.2016 р.	Пшениця м'яка 3 класу	3570-4020	4-24
		Цукор-пісок (буряковий)	11550-13200	4-20
2017/2018 маркетинговий період	Наказ №560 від 23.10.2017 р.	Пшениця м'яка 3 класу	3970-4700	4-26
		Цукор-пісок (буряковий)	12200-14225	16-19

* на прикладі пшениці м'якої 3 класу та цукру-піску (бурякового)

** згідно ДСТУ 2006 Пшениця. Технічні умови.

Джерело: складено автором за даними www.rada.gov.ua, Державної служби статистики України та Державної аудиторської служби України [11].

Вона в більшості випадків виходила за межі встановлюваного коридору цінового регулювання на 20-30%.

Дослідження свідчать, що протягом 2015-2018 рр. встановлення мінімальних і максимальних цін на ОДЦР носило виключно декларативний характер. Основними причинами такої ситуації була відсутність достатнього фінансування та суттєвий вплив світового ринку.

В результаті функціонування на аграрному ринку ПАТ «Аграрний фонд» рівень наповнення державного інтервенційного фонду підвищився та коливався в різні роки, проте більшості випадків не досягав задекларованого обсягу. Вважаємо одним із напрямів вирішення викладених проблем закладений у Стратегічному плані розвитку ПАТ «Аграрний фонд», який частку малого та середнього бізнесу при формуванні державного інтервенційного фонду до 40%. На сьогодні переважна більшість учасників (понад 80%) забезпечується за рахунок суб'єктів великого корпоративного бізнесу.

Висновки проведеного дослідження і перспективи подальших розвідок. В результаті проведеного дослідження визначено три етапи трансформаційних змін у вітчизняному інституті ціноутворення аграрного сектору. Такі зміни стали одними із ключових чинників формування пріоритетних напрямів його розвитку. Останній етап характеризується посиленням впливу міжнародних економічних відносин, синхронізацією із глобальними процесами цінової волатильності, розвитком галузей аграрного сектора із високим рівнем цінової конкурентоспроможності. На основі запропонованого методичного підходу щодо оцінки результативності трансформацій інституту ціноутворення аграрного сектора на основі індикатора волатильності з урахуванням цінових співвідношень в межах визначених циклів волатильності виявлено конвергентність процесів формування цін на експортоорієнтовану аграрну продукцію на внутрішньому та світовому ринку у період з 2011 року по теперішній час. Це вимагає пошуку механізму, який забезпечить максимально можливе нівелювання впливу волатильності світового ринку на ціни соціально значимих видів продовольства.

Вважаємо, що вирішення проблеми забезпечення продовольчої безпеки необхідно здійснювати точково через цінову доступність продуктів харчування до споживачів із низькими доходами через ефективне функціонування інституту продовольчої підтримки малозабезпечених верств населення в усіх регіонах країни.

Список використаних джерел:

1. Лукинов И. И. Эволюция экономических систем. Москва. Экономика. 2002. 567 с.
2. Шпичак О.М., Боднар О.В., Шпичак О.О. Теоретико-методологічні та практичні основи ціноутворення: монографія / О. М. Шпичак, О. В. Боднар, О. О. Шпичак Київ: ЦП «Компринт», 2017. 545 с.

3. Варченко О. М., Крисанов Д. Ф. Агропродовольчі ланцюги: ключові проблеми створення та розбудови. *Економіка і прогнозування*. 2017. № 1. С. 72–92.
4. Кобута І.В. Оцінка наслідків державного регулювання експорту зерна в Україні. *Економіка і прогнозування*. 2011. № 4. С. 139–147.
5. Боднар О. В. Ціноутворення на продукцію рослинництва. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2017. 360 с.
6. Сидоренко О. В. Управління розвитком біржового ринку сільськогосподарської продукції: теорія та практика. Київ: ЦП «Компринт», 2015. 352 с.
7. Онегіна В. М. Умови еквівалентності обміну. *Економіка України*. 2012. № 7. С. 4–15.
8. Пасхавер Б. Й. Цінова конкурентність аграрного сектора. *Економіка України*. – 2007. – №1. – С. 78–87.
9. Саблук П. Т. Основні напрями удосконалення державної аграрної політики в Україні . *Економіка АПК*. 2011. №5. С. 3–16 .
10. VAR направить до Мінфіну пропозиції щодо боротьби із тіньовим ринком сільгосппродукції в Україні. URL: <http://uacouncil.org/uk/post/var-napravit-do-minfinu-propozicii-sodo-borotbi-iz-tinovim-rinkom-silgospprodukcii-v-ukraini> (дата звернення 16.12.2019)
11. Аудиторський звіт за результатами державного фінансового аудиту діяльності публічного акціонерного товариства «Аграрний фонд» за період з 01.01.2016 по 30.06.2018. Київ: Державна аудиторська служба. 2018. 65 с.

References:

1. Lukinov I. I. (2002). *Evolutsiya ekonomicheskikh sistem [The evolution of economic systems]*. Moscow. Ekonomika. [In Russian].
2. Shpychak O. M., Bodnar O. V., Shpychak O. O. (2017) *Teoretyko-metodolohichni ta praktychni osnovy tsinoutvorennia [Theoretical, methodological and practical bases of pricing]*. Kyiv: Komprint [In Ukrainian].
3. Varchenko O. M., Krysanov D. F. (2017) *Ahroprodovolchi lantsiuhy: kliuchovi problemy stvorennia ta rozbudovy [Agri-food chains: key problems of creation and development]*. *Ekonomika i prohnozuvannia, 1, pp. 72–92* [In Ukrainian].
4. Kobuta I.V. (2011) *Otsinka naslidkiv derzhavnoho rehuliuвання eksportu zerna v Ukraini [Assessment of the consequences of state regulation of grain exports in Ukraine]*. *Ekonomika i prohnozuvannia, 4, pp. 139-147* [In Ukrainian].
5. Bodnar O. V. (2017) *Tsinoutvorennia na produktsiiu roslynnytstva [Pricing for crop production]*. Kyiv. NNC IAE [In Ukrainian].
6. Sydorenko O. V. *Upravlinnia rozvytkom birzhovoho rynku silskohospodarskoi produktsii: teoriia ta praktyka [Managing the development of the agricultural commodity market: theory and practice]*. Kyiv. Komprint [In Ukrainian].
7. Onehina V. M. (2012) *Umovy ekvivalentnosti obminu [Conditions of equivalence of exchange. Ukraine economy]*. *Ekonomika Ukrainy, 7, pp. 4-15* [In Ukrainian].
8. Paskhaver B. Y. (2007) *Tsinova konkurentnist ahrarnoho sektora [Price pricing of the agrarian sector. Ukraine economy]*. *Ekonomika Ukrainy, 1, pp. 78-87* [In Ukrainian].
9. Sabluk P. T. (2011) *Osnovni napriamy udoskonalennia derzhavnoi ahrarnoi polityky v Ukraini [The main directions of improvement of the state agrarian policy in Ukraine. APK economy]*. *Ekonomika APK, 5, pp. 3-16* [In Ukrainian].

10. VAR napravyt do Minfinu propozyysii shchodo borotby iz tinovym rynkom silhospproduktsii v Ukraini [The VAR will send proposals to the Ministry of Finance to combat the shadow market of agricultural products in Ukraine]. Retrieved from: <http://uacouncil.org/uk/post/var-napravit-do-minfinu-propozicii-sodo-borotbi-iz-tinovim-rinkom-silgospprodukcii-v-ukraini> [In Ukrainian] (accessed 16.12.2019).

11. Audytorskyi zvit za rezultatamy derzhavnoho finansovoho audytu diialnosti publicnoho aktsionernoho tovarystva «Ahrarnyi fond» za period z 01.01.2016 po 30.06.2018 [Audit report on the results of the state financial audit of the activities of the public joint-stock company "Agrarian Fund" for the period from 01.01.2016 to 30.06.2018]. Kyiv: State Audit Office. [In Ukrainian].

УДК 536.006.015: 006.074

JEL Classification: Q57, Q58, L66

DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2019-3.75-4.76.04>

Ю.О. Репушевська, к.е.н.,

<https://orcid.org/0000-0002-5763-777x>

Одеський національний економічний університет,

м. Одеса

БЕЗПЕЧНІСТЬ ХАРЧОВОЇ ПРОДУКЦІЇ: СИСТЕМА ХАССП У ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ

Анотація

У статті розглянута тема безпечності харчової продукції, яка є актуальною на сьогодні. Проаналізовані погляди деяких вчених, які працювали над темою проблеми якості продукції та сформована власна точка зору щодо її впровадження. Досягнута мета щодо виявлення можливостей управління якістю харчових продуктів на основі принципів системи аналізу ризику і контролю критичних точок. Виявлено від чого саме залежить ефективність системи ХАССП. Надані рекомендації для впровадження якісної системи управління безпечністю харчових продуктів. За порушення норм цієї системи існують конкретні покарання для порушників. Висловлена думка, стосовно даної системи і її впровадження, бо саме це дасть позитивний результат конкурентоспроможності товару. Підприємство за допомогою цієї системи зможе понизити ризики, пов'язані з безпекою харчового продукту.

Ключові слова: система контролю, якість продуктів, підприємство, критичні точки.